

Н.А. Василенко,
(Національний педагогічний університет
імені М. Драгоманова, доцент);
Н.М. Бовсунівська,
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка, доцент).

«Є ТЕ, ЩО З ЧАСОМ НЕ ВМИРА, І НИМ ЗАПОВНЮЮТЬ СКРИЖАЛІ...»

*Ходімо, сину, тебе чекають,
тож поспіваємо разом*
(Анатолій Пашкевич "Чебрецеве диво").

Спроба есею.

Пропонована публікація присвячена ролі особистості у світі культури, а саме Героя України, великого Митця, Педагога та Людини – Анатолія Тимофійовича Авдієвського.

Круті повороти історії завжди викликають потребу в усвідомленні значимості конкретних людей та їх вплив на хід суспільного буття. У калейдоскопічних змінах часу, нагромадженні економічних і соціальних проблем стає зрозумілим, що роль окремої людини не вичерпується суто культурним аспектом.

Слово "культура" походить від древнього латинського "cultura" – обробка, вирощування, догляд, поліпшення. Діяльність талановитої, самобутньої особистості має бути спрямована на підвищення інтелектуального рівня суспільства, його духовний розвиток, а в цьому руслі важливим є патріотичне зростання, усвідомлена самоідентифікація. Людська творчість – невичерпна, а потенціал особистості у сфері культури не обмежений рамками конкретної творчої професії.

Про Анатолія Тимофійовича Авдієвського написано безліч статей, книг, публікацій. Усі вони повною мірою розкривають талант митця. Здавалося б, що можна додати до серйозних наукових доробок? Проте залишається проста людська пам'ять...

Наша робота недаремно розпочалася словами про значимість особистості в історії, адже історію творимо ми – вчителі, учні. Багатогранна постать А.Т. Авдієвського містить яскраві компоненти, серед яких виокремлюються Авдієвський-Митець, Авдієвський-Людина, Авдієвський-Педагог.

Авдієвський-Митець.

Викладач Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова Н. Василенко згадує свою роботу концертмейстера студентського хору під керівництвом Анатолія Тимофійовича на початку 1980-х, коли він прийшов працювати на музично-педагогічний факультет інституту ім. Горького: "Коли підходила до репетиційної зали, завжди було зрозуміло, хто веде репетицію. Не за голосом керівника – за тишею. Саме так: коли перед

хором стояв Анатолій Тимофійович, то напруженість та очікування, здавалося, вихлюпується в коридор. Навіть ті, хто проходив повз хоровий клас, намагалися ступати якомога тихіше, затамувавши подих. Незважаючи на те, що хор був навчальний, Маестро до кожного ставив високі вимоги. Під час репетиції міг запропонувати незнайому партитуру й оголосити, що сьогодні працюємо над новим твором. І ти, як концертмейстер, маєш декілька секунд, щоб, побачивши нотний текст, виконати його перед колективом. А який жах наводили його слова: "Сьогодні дощ, тому голоси "ватні", транспонуємо на півтону вниз". Погодьтеся, такі екстремальні ситуації виховують швидкість мислення, сприяють професійному та особистісному розвитку. А.Т. Авдієвський особливо цінував чистоту, виразність інтонації, емоційність та образність виконання. Одного разу яскраво та проникливо пояснював як (курсив наш. Авт. – Н.В.) повинна звучати фраза: "Жала Улянка шовкову траву", бо хористам не вдавалося фонетично досконало й художньо органічно виконати її. Нарешті сам проспівав, і цей "шовк" почувся настільки матеріально-красивим, що, здавалося, зараз зі стелі полетіть нескінчений потік м'якої краси й огорне всіх присутніх. Іншим разом так образно відпрацював уривок із твору Б.М. Лятошинського "За байраком байрак", що хотілося оглянутися, чи не той сивий похилий козак і справді з могили встає за спиною. Маючи дивовижний слух, не терпів фальші за жодних умов: Перший канал українського телебачення записував новорічні вітання, і телевізійники вважали, що роботу завершать швидко. Після чотиригодинної репетиції звукорежисер запропонував "накласти звук". Анатолій Тимофійович тільки поглянув у його бік, і той все зрозумів. Погляд Авдієвського мав надзвичайну силу: ним він міг похвалити, піднести, ударити блискавкою. Інколи навіть рук не здіймав – утримував зосередженість та увагу хору одним поглядом".

Авдієвський-Педагог.

Маестро, як селекціонер, мав замилювання до нових голосів, тому кожного року прослуховував абітурієнтів і студентів музично-педагогічного факультету. Студентка 2-го курсу Н. Бовсунівська йшла на прослуховування, як на ешафот, і думала: Вселенський Хор, Авдієвський, заслужені артисти, майже божества, будуть мене слухати. Відчинила двері, привіталася... Далі продовжимо від першої особи: «Єдине, що пам'ятаю на той момент, – брови, брови людини за столом перед хором. Липкий піт залив очі, котрі намагалися вилізти з орбіт: було дуже страшно. Десь із туману почула голос: "Жіночий комуністичний бас" (процитувала дослівно. Авт. – Н.Б.). Одразу зрозуміла – не підхожу, тому буду співати в якомусь іншому хорovому колективі університету (бо голос "комуністичний"). Але за два тижні мій куратор повідомила, що я маю з'явитися в костюмерну Хору на Бульвар Тараса Шевченка. Ще за тиждень я вже їхала з колективом на гастролі. Цікаво, що незабаром Україна оголосила Незалежність.

Авдієвський-Людина.

У старенькому автобусі було мало комфорту, але ж Хор вирушив на Всесвітній фестиваль у Брандфорд! І це нівелювало всі незручності. Анатолій

Тимофійович десь взяв кілька спальних мішків і роздав молоді: ми могли спати на підлозі проходу автобуса (на жаль, це нормальна практика й досі), а старшим колегам-артистам треба було парне місце, бо вік і статус має свій відпочинок. До речі, про людські взаємини в обмеженому просторі: жодного разу ніхто не бачив Анатолія Тимофійовича неохайним чи в м'ятому одязі, натомість інші артисти могли собі дозволити вранці вийти сонними й навіть не розчесаними. Ця ідилія лінощів продовжувалася недовго: Маестро натякнув мужчинам-хористам, що залишить їх посеред Німеччини в тому вигляді, у якому ті ходили по автобусу. Від себе хочу подякувати Вчителю, бо звичку навіть у поганих побутових умовах гастролей мати гідний вигляд я зберегла досі.

Колектив довго не хотіли пускати в Європу, бо там не знали, як поводитися з представниками нової держави – українцями, які їдуть із гастроллями на Альбійон. І тільки ім'я Авдієвського відкрило браму до Польщі, Німеччини, Бельгії. Зберігаю квиток на паром "Зеєбрюгге – Фелікстаун – Дувр" досі. А ще – згадую опівнічну розмову з Анатолієм Тимофійовичем під час цього "кругосвітнього плавання" про геніальних українських "попів-композиторів": К. Стеценка, М. Леонтовича, О. Бережницького. Авдієвський розповідав мені про духовне мистецтво України посеред Ла-Маншу. Пізніше зрозуміла, що цей екскурс в історію української музики був просто відволікаючим маневром для мене, студентки, яка не вміла плавати та вважала, що потоне першою, якщо щось трапиться.

Британія зустріла нас на диво гарною погодою й афішами з червоним словом "Небувале!!!" Як завжди, Хор вразив усіх. Наші виступи справді стали незабутньою і небувалою феєрією. Саме тоді я відчула себе Українкою і те, що означає для мене Україна. На фестивалі познайомилася із сім'єю наших емігрантів Стефанишиних. Нові знайомі запросили до себе на гостину. Анатолій Тимофійович відпустив і тихо порадив закарбувати в пам'яті кожне слово, що скаже "пан Іван – колишній воїн УПА. Як нове покоління українців, маєш неоціненну можливість почути історію держави від очевидця". Тиждень у Стефанишиних був більш змістовним, ніж усе моє життя до цього: стало зрозуміло, що Незалежність – не просто свято, шаровари, віночки й козаки. Моя Україна – то стражденна й полита кров'ю тисяч полеглих героїв земля.

На згадку про відвідини Британії українська громада дозволила в місцевій бібліотеці обрати собі книжкові сувеніри. Побачила, що Маестро зупинився біля полиць з історичною літературою, і сама попрямувала до них. Зараз мою бібліотеку прикрашають видання І. Крип'якевича, "Абетка УПА", "Історія музики українців США і Канади" та інші раритети. А допоміг їх вибрати Анатолій Тимофійович.

Людяність, тепло, уважність – ці риси характеру були його єством, але не виявлялися постійно й на позір. У повсякденній діяльності і в роботі Маестро – принципова і надзвичайно вимоглива людина. Дружина Г.Г. Верьовки Е.П. Скрипчинська, яка колись теж працювала з хором, намагалася показати багатство української вишивки, тому, крім національних, одягала хористів ще і в регіональні костюми. Хто звідкіля був родом – той костюм і одягав. Анатолій Тимофійович велів принести з бібліотеки Хору книгу про старовинні строї

українців, тицьнув пальцем у зміст і наказав нам розібратися зі своїм одягом, бо про кожен стіжок на сорочці – запитає.

Невеликі рамки публікації не дають змоги повністю викласти спомини двох серед тисяч тих, хто з подякою каже про Анатолія Тимофійовича Авдієвського. Очевидно, що Маестро мав неабиякий вплив на долю свого оточення. Геній, він навіть у часи тотального нівелювання особистості вимагав від кожного власного бачення світу, виховував у митців індивідуальний стиль мислення, формував уміння творити культуру крізь призму власного сприйняття з урахуванням надбань культурного спадку суспільства.

У багатоголоссі та багатобарв'ї нашої вдячної пам'яті Авдієвський-Людина не перестає жити.

Назва публікації взята з вірша іншого знаного педагога – Г.П. Васяновича, поціновувача української музики:

*Мій друже любий! На землі
Є промінь радості й печалі
Є те, що з часом не вмира
І ним заповнюють скрижалі [3 : 28].*

Поліфонія, мозаїка, вітраж – ці слова давно увійшли в лексикон не тільки митців. А.Т. Авдієвського оточували люди різних професій. Усім знайшлося напутнє слово. І ось у цьому багатоголоссі та багатобарв'ї вдячної пам'яті Людина ніколи не перестає жити.

Література

1. Хору імені Григорія Верьовки – 50 // «Українська музична газета». Видання Всеукраїнської музичної спілки. – №3 (9). – 1993. – 8 с.
2. Пашкевич А. Чебрецеве диво // Маестро Анатолій Авдієвський. Портрет хору з мозаїки : художньо-документальна повість / В.П. Корнійчук. – К.: Криниця, 2012. – С. 114–115. : іл. (Серія «Б-ка Шевченківського комітету»).
3. Васянович Г. Мозаїка життя / Г. Васянович. – Львів : Видавництво «Норма», 2002. – 111 с.